

GÖMRÜK SİYASƏTİ - XARİCİ İQTİSADI FƏALİYYƏTİN MÜHÜM TƏRKİB HİSSƏSİ KİMİ

Xülasə

Məqalədə xarici iqtisadi fəaliyyətin mühüm tərkib hissəsi olan gömrük siyasəti, gömrük fəaliyyətinin, dövlət tənzimlənməsi və sair məsələlər araşdırılır. Müəllif belə nəticəyə gəlir ki, gömrük siyasətinin formalaşdırılması və həyata keçirilməsində iştirak edən institutların fəaliyyətinin, həmçinin səlahiyyətli dövlət orqanları tərəfindən gömrük fəaliyyətinin tənzimlənməsi metodlarının təkmilləşdirilməsi zəruridir.

Açar sözlər: xarici iqtisadi fəaliyyət, gömrük siyasəti, gömrük işi, gömrük tarifləri, qaçaqmalçılıq.

GİRİŞ

Xarici iqtisadi fəaliyyət ümumi iqtisadi siyasətin tərkib hissəsidir və ölkədəki bütün iqtisadi fəaliyyətlə sıx bağlıdır. Xarici iqtisadi fəaliyyət sahəsində qəbul edilən qərarlar gündəlik həyatın bütün sahələrinə, o cümlədən gömrük siyasətinə də öz təsirini göstərir. Xarici iqtisadi əlaqələr xüsusi fəaliyyət sferası olub, beynəlxalq əmək bölgüsünə əsaslanır, xarici iqtisadi əlaqələrin inkişafı həm daxili iqtisadi problemlərin həlli, həm də ölkələr arasındakı münasibətlərin yaranması üçün mühüm vasitədir.

Artıq bu dərk edilmiş bir həqiqətdir ki, dünya təsərrüfat sisteminin bütünləşdiyi və beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin qloballaşdığı müasir dövrdə milli iqtisadiyyatın formalaşması və inkişafı prosesində qarşıya çıxan problemlərin uğurlu həlli, əhəmiyyətli dərəcədə, xarici iqtisadi fəaliyyətin məqbul vasitələrlə genişləndirilməsi və inkişafı hesabına ölkə iqtisadiyyatının dünya təsərrüfat sisteminə səmərəli inteqrasiyasından asılıdır. Bu onunla əlaqələndirilir ki, dünya təsərrüfat sisteminə fəal surətdə qoşulmaqla dövlətlər, bir tərəfdən özlərinin müvafiq ehtiyatları olmadıqları halda belə cəmiyyətin tələbatını daha dolğun ödəmək, iqtisadiyyatın səmərəli strukturunu formalaşdırmaq, müasir texnika və texnologiya əldə etmək, mütərəqqi təsərrüfatçılıq və idarəçilik təcrübəsi qazanmaq və s. bu kimi mühüm problemləri həll etmək. Başqa bir yanaşmadan baxılsa isə, onlar beynəlxalq əmək bölgüsünə malik olduqları üstünlükləri həyata keçirmək imkanlarını əldə etmiş olurlar. Elə

buna görə də xarici iqtisadi siyasətin, o cümlədən də gömrük siyasətinin inkişaf etdirilməsi və bu əsasda iqtisadiyyatın dünya təsərrüfat sisteminə məqsədəuyğun şəkildə inteqrasiyasının həyata keçirilməsi son zamanlarda, eyni zamanda ölkəmizdə bazar keyfiyyətlərinə əsaslanan ölkə iqtisadiyyatının formalaşdırılması məqsədi ilə yerinə yetirilən iqtisadi islahatların əsas səmtlərindən biri hesab olunur. [3, s. 110]

İqtisadi ədəbiyyatlarda «Xarici iqtisadi fəaliyyət» termini müxtəlif şəkildə tərif olunsada, iqtisadçılar arasında onun mahiyyətinə dair fikir ayrılığı yoxdur. Xarici iqtisadi nəzəriyyələrin tədqiqi nəticəsində gəlinən qənaət belədir ki, XİF ölkənin xarici iqtisadi siyasətinin mühüm tərkib hissəsi olub, ticarət-iqtisadi əlaqələrin tənzimlənməsinə yönəldilmişdir.

Məlumdur ki, hər bir ölkədə xarici iqtisadi fəaliyyətin dövlət tənzimlənməsinin öz spesifikasiyi və xüsusi vəzifələri vardır. Azərbaycan üçün onların arasında daha xarakterik olanları aşağıdakılardır:

- normativ bazanın yaradılması və təkmilləşdirilməsi;
- informasiya sistemlərinin inkişafı;
- gömrük siyasətinin fəaliyyət formalarının hazırlanması;
- maliyyə uçotunun beynəlxalq standartlara keçməsi;
- inzibətçiliğin iqtisadi metodlara doğru ümumi istiqamətinin tənzimlənməsi.

İqtisadi maraqlarının qorunmasında gömrük siyasətinin səmərəliliyi

Xarici iqtisadi fəaliyyətin təhlili əsasında belə nəticəyə gəlmək mümkündür ki, milli iqtisadiyyat səviyyəsində XİF dedikdə, ticarət partnyoru olan ölkələrin də maraqları nəzərə alınmaqla hökumətin mal, xidmət və informasiyalar üzrə beynəlxalq mübadilənin inkişafı və tənzimlənməsinə istiqamətləndirilmiş gömrük, investisiya, institutsional və hüquqi tədbirlər sistemi başa düşülür. Bu tərifdə XİF-nin əsas xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, dövlət özünün milli (gömrük) sərhəddini keçən əmtəə, xidmət, kapital və informasiya axınını öz ölkəsinin beynəlxalq əmək bölgüsündə iştirakından daha çox mənfəət əldə etməsi məqsədi ilə tənzimləyir və o cümlədən ölkənin xarici iqtisadi fəaliyyətinin uqurla həyata keçirilməsi üçün gömrük orqanlarının fəaliyyətindən maksimum faydalanır.

Xarici iqtisadi fəaliyyətin mühüm tərkib hissəsi olan gömrük siyasəti dövlətin xarici ticarət dövriyyəsinin gömrük sərhədindən mal və nəqliyyat vasitələrinin uyğun gömrük rejimləri müəyyən edilməsi vasitəsilə keçirilməsinin dövlət tənzimlənməsi üzrə məqsədyönlü fəaliyyət istiqamətlərini təyin edir. Onun əsas vasitəsini gömrük – tarif sistemi təşkil edir. Gömrük tarifləri-gömrük rüsumu alınan malların sistemləşdirilmiş siyahısından ibarətdir. Beynəlxalq ticarət təcrübəsində azad ticarətin həm bütövlükdə dünya İqtisadiyyatında, həm də ayrı – ayrı ölkələrə bir çox faydalar bəxş etdiyi halda gömrük rüsumlarından istifadənin səbəblərini araşdırmaq mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Gömrük tariflərinin tətbiqi ölkənin ümumi İqtisadiyyatında, xüsusən də xarici iqtisadi fəaliyyətində bəzən mənfəətli nəticələr doğursa da, olduqca mühüm əhəmiyyətə malikdir və istər azad ticarət, istərsə də himayədarlıq gömrük siyasəti həyata keçirən ölkələrdə onun tətbiqi vacibdir.[4,s.62]

Azərbaycan Respublikasının iqtisadi həyatında gömrük orqanlarının fəaliyyətinin çox böyük əhəmiyyətli yeri vardır. Ölkənin milli iqtisadi sistemi xarici iqtisadi əlaqələrin inkişafından əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Bildiyimiz kimi hal-hazırda Azərbaycan da inkişafa doğru irəliləyən bir dövlət kimi, öz iqtisadi inkişafını yüksəltmək üçün və dünya

təsərrüfat sisteminə qoşulmaq üçün özünün bütün iqtisadi gücü və qüdrətindən düzgün və tədbirli şəkildə istifadə etməlidir. Azərbaycan Respublikasının iqtisadi inkişafı, onun müstəqilliyinin təmin edilməsi ölkəmizdə həyata keçirilən gömrük siyasəti ilə bilavasitə əlaqəlidir. Bunların hamısını nəzərə almaqla ölkəmizdə mükəmməl gömrük siyasətinin əsası qoyulmuş, gömrük orqanlarının fəaliyyətinin inkişafı, gömrük orqanlarının maddi-texniki və normativ-hüquqi bazasının gücləndirilməsi, ümumdünya gömrük sisteminə qoşulma istiqamətində uğurlu addımlar atılmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev söyləmişdir: "Müstəqillik bizim üçün ən böyük sərvət,ən böyük dəyərdir. Ancaq müstəqilliyi qoruyub saxlamaq, onu möhkəmləndirmək, əbədi,ndönməz etmək daha çətin işdir. Azərbaycan müstəqilliyi o deməkdir ki, biz müstəqil siyasət aparırıq. Biz Azərbaycan xalqının milli maraqlarını müdafiə edirik. Bu maraqları hər şeydən üstün tuturuq və istər xarici siyasət, istərsə də daxili siyasət, iqtisadi, gömrük,sosial siyasət olsun, biz bütün sahələrdə siyasətimizi özümüz müəyyən edirik. Bunu etmək üçün, müstəqil ölkə kimi yaşamaq və müstəqilliyin bəhrəsini görmək üçün mütləq iqtisadi güc lazımdır. Biz bu iqtisadi gücü yaradırıq".

Gömrük siyasəti – ölkənin gömrük ərazisində gömrük işi və mal dövriyyəsinin daha yüksək səviyyədə həyata keçirilməsi, milli bazarın müdafiə olunması, bazar iqtisadiyyatın səmərəli tərəqqisinin tənzimlənməsi, ölkənin iqtisadi mataqlarından irəli gələn vəzifə və funksiyaların yerinə yetirilməsi, həmçinin beynəlxalq hüquqi qaydalara münasib gömrük orqanlarının fəaliyyətinin təşkil edilməsidir. Gömrük işinin hüquqi əsası əsasən 3 yerə bölünür: konstitusiya normaları, gömrük işini tənzim edən qanunlar, cari normativ-hüquqi aktlar.

Ölkəmizdə gömrük işininin fəaliyyətini və gömrük siyasətini Dövlət Gömrük Komitəsi yerinə yetirir. Azərbaycan Respublikasının gömrük siyasəti indiki zamanda iqtisadiyyatın, maliyyənin, başqa sözlə desək, respublikanın daxili və xarici iqtisadi fəaliyyətinin əsasını həyata keçirir və bu siyasətin təkmilləşdirilmiş bir formada yerinə yetirilməsi Azərbaycan Respubli-

kasında aparılan İqtisadi islahatlarla əsaslı formada əlaqəlidir. Bunu deyə bilərik ki, zaman-zaman, yaşadığımız inkişaf dövrlərində gömrük siyasəti dəyişikliklərlə qarşılaşsa da onun əsası olan dövlətçilik prinsipləri heç vaxt öz mahiyyətini itirməmişdir. İndiki dövrümüzdə gömrük siyasətinin əsas inkişaf xüsusiyyəti yeni iqtisadi inkişafa keçiddən asılı olaraq onun formasında, mahiyyətində və məzmununda yaxşılıqlara doğru dəyişikliklərin edilməsi, indiyə kimi qazınan üstün xüsusiyyətlərin əsas götürülməsi və beynəlxalq təcrübənin üstün keyfiyyətlərindən istifadəsi əsasında təkmilləşmiş formada həyata keçirilməsidir. Gömrük siyasətinin əsası xarici iqtisadi fəaliyyətin tənzim edilməsinin gömrük mexanizmini yerinə yetirən və dövlət büdcəsinin gəlir hissəsində əsaslı yer tutan rüsum və yığımların toplanmasını təmin edən ümdə fəaliyyətin yerinə yetirilməsidir. Gömrük siyasətinin inkişafı xarici iqtisadi fəaliyyəti tənzimləmə mexanizminin beynəlxalq prinsiplərə uyğun olması, iqtisadiyyatımızın maraqlarının dünyəvi təcrübəsi əsas götürülməklə müdafiə və təkmilləşdirilməsi ilə əlaqəlidir.

Gömrük siyasətinin əsas vəzifəsi – dövlətimizin iqtisadi maraqlarının və iqtisadi təhlükəsizliyinin təminatıdır. Gömrük qaydalarının və vergi qanunvericiliyinin pozulması, qaçaqmalçılığa qarşı mübarizənin həyata keçirilməsi, narkotik və psixotrop maddələrin, silah-sursatın, Azərbaycan xalqının bədii, tarixi və arxeoloji dəyərlərinin, bundan başqa intellektual mülkiyyətinin, nadir fauna və flora nümunələrinin qanunsuz olaraq daşınmasının aradan qaldırılması gömrük orqanlarının ən əsas və ümdə vəzifəsidir.

Gömrük siyasətinin hüquq-mühafizə sahəsində səmərəliliyinin göstəricisi qaçaqmalçılığın ictimai təhlükəli mütəşəkkil formalarının sistemli şəkildə aşkar edilməsi və qarşısının alınmasıdır. Bu siyasətin dövlətin iqtisadi maraqlarının qorunmasına yönəldilmiş əsas istiqamətlərindən biri xarici iqtisadi fəaliyyət iştirakçılarının valyuta əməliyyatlarına mükəmməl nəzarət sisteminin yaradılmasıdır. Müasir mərhələdə gömrük siyasətinin hazırlanması, onun ölkədəki iqtisadi vəziyyətin dəyişmələrinə reaksiyası və çevikliyi, milli maraqların qorunmasına istiqamətləndirilməsi, eləcə də bir sıra digər məsələlərə yeni münasibət formalaşdırılması zərurəti

meydana çıxmışdır. Bu problem, demək olar ki, bütün fəaliyyət sahəsini və bütün idarəetmə səviyyələrini əhatə edir və kompleks xarakter daşıyır. [2, s.43]

Xarici İqtisadi fəaliyyətin, qaçaqmalçılığa qarşı mübarizə üsullarının sərbəstləşdirilməsinin, milli istehsalçıların müdafiəsinin və ixracın stimullaşdırılmasının hüquqi təminatının təkmilləşdirilməsi zərurəti yaranır. Gömrük siyasəti daxili və xarici siyasətlə bağlı olub dövlətin maraqlarını əks etdirir. Bu siyasətin özülü dövlətin iqtisadi əsasıdır. Azərbaycan Respublikası gömrük orqanlarının vahid sisteminin müəyyən olunması, gömrük orqanlarının yaradılması, yenidən təşkili və ləğv edilməsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən həyata keçirilir. Azərbaycan Respublikasının gömrük işini malların və nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycan Respublikasının gömrük sərhədindən keçirilməsinin qaydaları və şərtləri, gömrük ödənişlərinin alınması, gömrük rəsmiləşdirilməsi, gömrük nəzarəti və gömrük siyasətinin həyata keçirilməsinin digər vasitələri təşkil edir.

Azərbaycan azad iqtisadiyyat, bazar İqtisadiyyatı prinsipləri əsasında yenidənqurma strategiyasını elan etmişdir və bu yolla gedir. Gömrük siyasəti dövlətin xarici ticarət dövrüyünün gömrük sərhədindən mal və nəqliyyat vasitələrinin keçirilməsinin uyğun gömrük rejimləri müəyyən edilməklə dövlət tənzimlənməsi üzrə məqsədyönlü fəaliyyət istiqamətlərini təyin edir. Gömrük siyasətinin formalaşdırılması və həyata keçirilməsində iştirak edən institutların məcmusu, həmçinin onun həyata keçirilmə metodları, səlahiyyətli dövlət orqanları tərəfindən gömrük tənzimlənməsi metodlarının istifadə qaydası gömrük siyasəti mexanizmi anlayışını təşkil edir.

Ölkəmizin dövlət müstəqilliyinin yaradılmasından və müstəqil Azərbaycan Gömrük Xidmətinin fəaliyyətindən keçən 21 il ərzində Azərbaycan Respublikasının gömrük siyasəti ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən müəyyən edilən siyasətə əsasən formalaşdırılmış və Prezident İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilərək gömrük siyasətinin yenidən həyata keçirilməsi istiqamətində cox mühüm proseslər işlənmiş, maddi-texni-

ki bazayenidən qurulmuş və gömrük orqanlarının fəaliyyətini düzgün, məqsədyönlü formada həyata keçirən mükəmməl hüquqi sistem təşkil olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən 1995, 1997, 1999 və 2001-ci illərdə müvafiq olaraq “Gömrük tarifi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsi, Azərbaycan Respublikasının nişanlarının və gömrük orqanlarının bayrağının yaranması haqqında və başqa qanunvericilik aktları qüvvəyə minmiş və bu qanunvericilik aktları ölkəmizdə gömrük siyasətinin həyata keçirilməsində, gömrük orqanlarının və tarif sisteminin formalaşmasında mühüm rol oynamışdır.[4, s.71]

Azərbaycanın Respublikası iqtisadi inteqrasiyasının gücləndirilməsi gömrük orqanlarının fəaliyyəti sahəsində qanunların və gömrük orqanlarının fəaliyyətini həyata keçirən normativ-hüquqi aktların və qabaqcıl ölkələrin gömrük fəaliyyəti sahəsində təcrübəsi və bu sferada qəbul olunmuş beynəlxalq konvensiyaların qərarları nəzərə alınmaqla ölkəmizin gömrük siyasətinin inkişaf etdirilməsi və yeni Gömrük Məcəlləsinin qəbul edilməsini vacib etmişdir.

Bütün bunlar nəzərə alınaraq Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsində Avropa İttifaqı və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramının birgə həyata keçirdiyi “Azərbaycan Respublikasında Gömrük Xidmətinin Təkmilləşdirilməsi” layihəsi çərçivəsində yeni Gömrük Məcəlləsinin layihəsi işlənmiş, 2011-ci il iyunun 24-də Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən qəbul edilmiş və 2012-ci il yanvarın 1-dən isə qüvvəyə minmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən Gömrük Məcəlləsinin tətbiqi ilə bağlı 15 sentyabr 2011-ci il tarixli fərman imzalanmış və həmin fərmana əsaslanaraq Dövlət Gömrük Komitəsinin yeni Əsasnaməsi və strukturu, gömrük orqanlarının bayrağı və tanınma nişanının təsviri, gömrük orqanlarının vəzifəli şəxslərinin xüsusi geyim formasının və fərqlənmə nişanlarının təsviri təsdiq edilmişdir.

Habelə Prezidentin fərmanı ilə “Gömrük orqanlarında xidmətə qəbul ilə əlaqədar müsabiqənin keçirilməsi Qaydası” təsdiq olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının 15 noyabr 2011-ci il tarixli qanunu ilə “Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin 20 illiyi (1992-2012)” Azərbaycan Respublikasının yubiley medalı haqqında Əsasnamə və “Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin 20 illiyi (1992-2012)” Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsviri təsdiq edilmişdir.

Dövlət Gömrük Komitəsi tərəfindən “Gömrük orqanlarının vəzifəli şəxslərinin Etik Davranış Kodeksi”, “Gömrük orqanlarının vəzifəli şəxslərinin xüsusi geyim formasının daşınması qaydaları” və Gömrük orqanlarına xidmətə müsbət vəzifəli şəxslərin xüsusi geyim formasının daşınması qaydaları haqqında Təlimat” qanunları da qüvvəyə minmişdir [1,s.52]

Sadələdiyimiz qanunlarda Dövlət Gömrük Komitəsinin üzərinə çoxlu sayda və müxtəlif xarakterli vəzifələrin yerinə həvalə edilmişdir. Gömrük orqanlarının vəzifədə olan əməkdaşları bu vəzifələrin və funksiyaların daşıyıcıları, həyata keçirənləri hesab edirlər. Həmin vəzifələrin zamanında və yüklərdə səviyyədə həyata keçirilməsi DGK işçilərinin təhsil təsilindən, savadından, peşəkarlığından, sağlamlığından, iş qabiliyyətindən və daxili keyfiyyətlərindən onlara tapşırılmış işləri necə həyata keçirmələrindən çox asılıdır. Başqa istiqamətdən gömrük işçilərinin əməyinin qarşılanması, maddi-məişət təminatının ödənilməsi, dövlət və sosial müdafiəsi yerinə yetirəngömrük fəaliyyətinin yüksək keyfiyyətinə müsbət təsir edir.

Son illərdə mövcud olan siyasi sabitlik, həyata keçirilən iqtisadi islahatlar öz bəhrəsini verir. Makroiqtisadi göstəricilər yüksələn xəttlə artır. Nəticədə dövlət büdcəsinin ölkə üzrə artım tempi dünya üzrə orta göstəricini qabaqlamışdır.

İndiki zamanda Gömrük orqanları bu sahədə bir necə istiqamət üzrə fəaliyyətədir: gömrük orqanları arasındakı informasiya mübadiləsinin təmin edilməsi; gömrük rəsmiləşdirilmə və nəzarətin avtomatlaşdırılması; qaçaqmalçılıq və gömrük qaydaları pozuntusu ilə mübarizənin informasiyaların təmin edilməsinin təşkil edilməsi; mal və nəqliyyat vasitələrinin dövriyyəsinin əhatə edən məlumatların yığılmasının təmininin sistem şəklinə yaradılması; gömrük inspektorlarının avtomatlaşdırılmış iş yerlərinin yaranması;

mərkəzi aparata gündəlik daxil olan məlumatların yoxlanılmasının həyata keçirilməsi və qüvvədə olan məlumat bazalarının yaradılmasının həyata keçirilməsi; xarici iqtisadi fəaliyyətin həyata keçirilməsinin avtomatlaşdırılmış rejimdə olması.

Gömrük fəaliyyətində xidmətin həyata keçirilməsi – ölkəmizin hüquq-mühafizə sisteminə vəzifə, funksiya və hüquqlarını peşəkar formada yerinə yetirən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının dövlət xidmətinin əsas hissəsidir. Gömrük sistemində xidmət haqqında qanunvericilik Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasındakı qaydalara uyğun olaraq tənzimlənir və qəbul olunan normativ-hüquqi aktlardan ibarətdir. [2, s.68]

Gömrük siyasəti dövlətin iqtisadi siyasətinin əsas prinsipləri ilə müəyyənləşdirilir. Gömrük orqanlarının fəaliyyət sferası xarici iqtisadi fəaliyyətlə bağlıdır. Azərbaycan Respublikası xarici iqtisadi siyasətin dövlət tənzimləmə sistemi və onun yerinə yetirilməsinə nəzarətin gücləndirilməsi, xarici iqtisadi fəaliyyət iştirakçılarının eyni hüquqa malik olması və hansı bir məzmununda olursa olsun ayrı-seçkiliyin, müxtəlif yanaşmanın, yanlışlığın olmaması; vahid valyuta nəzarəti sistemi həyata keçirilməsi, ölkənin gömrük ərazisinin və gömrük sərhədinin bütünlüyü və toxunulmazlığı, xarici iqtisadi fəaliyyətinin həyata keçirilməsində iqtisadi tədbirlərin əsas götürülməsi, xarici iqtisadi fəaliyyət iştirakçısının hüquqi, qanuni maraqlarının dövlət tərəfindən tənzimlənməsi, dövlətin və onun iqtisadi orqanlarının xarici ticarətə lazımsız müdaxiləsinin qarşısının alınması, bütövlükdə ölkənin iqtisadiyyatına dəyən ziyanın aradan qaldırılması və s. məsələləri nəzərdə tutur, tənzimləyir və həyata keçirir.

Azərbaycan Dövlət Gömrük Komitəsinin fəaliyyət sferasının əsas göstəricilərindən biri də başqa dövlətlərin gömrük strukturları ilə əməkdaşlığın təkmilləşdirilməsi və möhkəmləndirilməsi və inkişafına yönəldilmişdir. Azərbaycan Respublikası gömrük fəaliyyətində ikitərəfli əməkdaşlığın gücləndirilməsi məqsədilə bir çox dövlətlərlə hökumətlərarası və qurumlararası beynəlxalq sənədlər imzalamışdır. Hesab edirəm ki, gələcəkdə də göm-

rük orqanlarının fəaliyyəti ölkəmizin tərəqqisinə yol açmaqla respublikanın iqtisadi gücünün inkişafında, insanlarımızın sosial durumunun daha da inkişaf etdirilməsində, möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasi kursun həyata keçirilməsində əsas rol oynuyacaq, düzgün qurulmuş gömrük siyasəti, gömrük orqanlarının fəaliyyəti, gömrük əməkdaşları bu vəzifələrin reallığa çevrilməsinin təminatçısı olacaqdır.

NƏTİCƏ

Hazırda ölkəmizdə xarici iqtisadi fəaliyyətin dövlət tənzimlənməsinin formalaşmış mexanizmi həyata keçirilməkdədir. Yerli istehsalçıların daxili bazarda xarici rəqabətdən səmərəli müdafiəsini təmin edən, iqtisadiyyatın struktur yenidənqurulması, istehsalın texnoloji səviyyəsinin yüksəldilməsi, milli sahibkarlığın vəzifələrinə xidmət edən ardıcıl idxal siyasəti, habelə mövcud ixrac potensialımızın tam reallaşdırılmasına və yeni ixrac istehsallarının yaradılmasına yönəldilmiş gömrük siyasəti həyata keçirilir.

Perspektiv dövrdə Azərbaycan Respublikasında dayanıqlı iqtisadi inkişafın təmin olunmasının məqbul variantı kimi fikrimizcə, dünya xarici iqtisadi fəaliyyət sistemində səmərəli şəkildə qovuşmuş, tarazlı inkişaf etmək qabiliyyətinə malik olan dinamik milli iqtisadi sistemin formalaşdırılmasının kompleks strategiyası çıxış edə bilər. Bu strategiyanın məqsədlərini isə aşağıdakı şəkildə müəyyən etmək olar:

➤ daxili bazarın bütövlüyünün təmin edilməsi;

➤ gömrük siyasətinin formalaşdırılması və həyata keçirilməsində iştirak edən institutların məcmusu, həmçinin onun həyata keçirilmə metodları, səlahiyyətli dövlət orqanları tərəfindən gömrük tənzimlənməsi metodlarının istifadə qaydasını daha dolğun şəkildə təmin etmək;

➤ ÜTT-yüzvlük vasitəsilə Azərbaycanın xarici iqtisadi fəaliyyət sistemində səmərəli şəkildə və bərabər hüquqlu əsasda iştirakı.

Həmin strategiyanın həyata keçirilməsi üsulu kimi isə struktur və xarici iqtisadi fəaliyyət siyasətinin sintezi çıxış etməlidir.

Beləliklə, bu dediklərimizdən belə bir nəticəyə gəlmək olarki, gömrük siyasətinin tətbiqi ölkənin ümumi iqtisadiyyatında, xüsusən də xarici iqtisadi fəaliyyətində olduqca mühüm əhəmiyyətə malikdir və istər azad ticarət, istərsə də proteksionist ticarət siyasəti həyata keçirən ölkələrdə də onun tətbiqi vacibdir.

ƏDƏBİYYAT SIYAHISI

1. Azərbaycan Respublikası «Gömrük Məcəlləsi», 2012, Hüquq nəşriyyatı, Bakı, 2015
2. Gömrük işi üzrə qanunvericilik toplusu, Bakı, 2012
3. A.Ş.Şəkəraliyev, A.Əliyev «Bazar iqtisadiyyatına keçid: Dövlətin iqtisadi siyasəti» Bakı: İqtisad Universiteti Nəşriyyatı 2002
4. A.Əliyev «Gömrük statistikası», Bakı, 2012

Асланова М.М. к.э.н.,
ст.преподаватель АГЭУ

Таможенная политика как важнейшая часть внешнеэкономической деятельности

Резюме

В статье анализируется внешнеэкономическая деятельность, а также и таможенная политика как важнейшая часть экономической политики страны. Автор приходит к такому заключению, что разработка механизма регулирования внешнеэкономической деятельности, особеннотаможенной политики и гармонизация ее с международными стандартами, связаны с защитой национальной экономики.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, таможенная политика, таможенное дело, таможенные тарифы, контрабанда.

Aslanova M. M., PhD
Senior Lecturer, ASEUA

Customs policy as one of important part of foreign economic activity

Abstract

The article analyzes foreign economic activity of the country, as well as customs policy as one of important part of the economic policy of the country. The author concludes that the regulation mechanisms of the foreign economic policy, as well as customs policy and its harmony with international standards are related with national economy security.

Keywords: foreign economic activity, customs policy, customs, customs tariffs, smuggling.

Daxilolub: 01.06.2015

Rəyverib: Tanrıverdi Paşa